

“En leren ze daar ook lezen, mijnheer?” Het aanvankelijk leesonderwijs in de Buurt, een methodeschool.

1 maart 1987

Auteurs: [Chris Claeys](#), [Marc Decler](#)

Volume: [17](#)

Nummer: [2](#)

Pagina's: 75-83

Documenten

- [vonk_jrg17_013.pdf](#)

en leren ze daar ook lezen mijnheer het aanvankelijk leesonderwijs in de buurt een methodeschool het pedagogisch concept en enkele belangrijke methodische aspecten van de buurt om een volledig beeld te krijgen van het aanvankelijk leesproces in de buurt is het nodig om het pedagogisch concept en enkele belangrijke methodische aspecten te belichten in de buurt werken wij met leefgroepen 3 5 j 6 8 j 9 11 j elke leefgroep wordt begeleid door minstens 2 full time begeleiders leerkrachten en vaak werkt er ook een ouder mee in de groep de gehanteerde onderwijsmethode wordt door ons probleem oplossend projectonderwijs genoemd door de groep kinderen en begeleiders wordt een concreet ervaren probleem behoefte vraagstelling naar voren geschoven voor beelden hoe kunnen we minder ruzie maken wat doen we met de peren uit onze tuin hoe bouw je een toneelstuk op het project is het proces dat de ganse groep voert om tot een bevredigende oplossing resultaat produkt te komen taal en andere aspecten komen enkel aan bod in die mate dat ze noodzakelijk zijn om het gestelde probleem op te lossen hiermee wordt reeds een essentieel verschil t o v het thematisch onderwijs geduid na elk project volgt een inoefenfase in deze oefenperiode worden die taalaspecten die in het project aan bod gekomen zijn uitgediept gesystematiseerd en geoefend ons inziens verhoogt deze manier van werken de motivatie bij de kinderen omdat ze aan hun oefenen een zin kunnen geven ze hebben immers ervaren dat die taal vaardigheden bruikbaar en nodig zijn voor hen belangrijk voor de taalontwikkeling is het dagelijkse kringgesprek de wekelijkse meeting waar per leefgroep afspraken worden gemaakt ruzies en voorstellen worden uitgepraat enz en de leefgroepstructuur zelf waar kinderen van verschillende leeftijden samenwerken uiteraard houdt het werken met de projectmethode ook in dat

er veel meer wordt gepraat overlegd er worden brieven geschreven informatie opgezocht en verwerkt taal wordt dus anders gehanteerd en krijgt een andere betekenis bij ons dan in het traditionele onderwijs het aanvankelijk leesonderwijs start 7 in het eerste t e e ste jaar van de 2de leefgroep de 2de leefgroep g p bestaat uit de vo nk 1 q87 17de jg nr 2 75 kinderen van niveau le 2e en 3e leerjaar 30 kin deren dit schooljaar is er een jongste groep van 8 kinderen aanvankelijk lezen wat is lezen lezen en schrijven is in essentie communicatie inter actie tussen jezelf en de omgeving de ander iets over jezelf mededelen schrijven en mededelingen ontvangen van de anderen over de werkelijkheid over jezelf auto communicatie vanuit dit uitgangspunt stelt p freire dat lezen en schrijven de lerende in staat stelt zijn eigen historische en sociale situatie te objectiveren pas wanneer iemand zicht heeft op zijn eigen situatie hoe deze historisch gegroeid is wat zijn plaats is in de maatschappij wie onderdrukker en onderdrukte is pas dan kan een emancipato risch bevrijdend proces op gang komen kunnen grenzen worden verlegd kan de ei gen situatie veranderd worden als we aannemen dat lezen en schrijven werkelijk over jezelf gaat dan moet uiteraard de methode om tot lezen en schrijven te ko men daar blijk van geven stap voor stap moet de lerende tot inzicht komen dat deze nieuwe vaardigheden hem iets leren over zichzelf zijn werkelijk heid de an deren vandaar dat we in de buurt niet kozen voor een pasklare methode met gegeven zinnen en woorden deze zinnen en woorden komen niet uit een beleving of een ervaring van de lerende hebben geen reele betekenis voor hem maar zijn uitgekozen omwille van hun technische kwaliteiten korte woordjes gemakke lijk af te splitsen letters er is voor de lerende geen verband meer tussen leven en leren na een onderzoek van de bestaande leesmethodes globaalme thode structu urmethode methode hogeveen lettermethode enz heeft een werkgroep van de bu urt een eigen methode ontwikkeld tijdens het schooljaar 1986 1987 wordt deze methode voor de 6de maal gebruikt bij aanvankelijke lezers 5 6 j gedurende de voorbije schooljaren is het oorspronkelijk ontwerp aangepast aangevuld en veran derd op basis van praktijkervaringen 76 de methode globaalzinnen le fase een con crete gebeurtenis die door de ganse groep ervaren is is vaak aanleiding tot een groepsgeprek in dit ge sprek probeert de begeleider de essentie van die ervaring te kristaliseren tot een zin opdat de zin bruikbaar zou zijn moeten een aantal tech nische en spraakkundige voorwaarden vervuld zijn 1 moet van de kinderen komen 2 moet kort zijn 3 moet een echte zin zijn 4 mag geen of slechts uitzonderlijk meer lettergrepige woorden bevatten 5 er mogen geen hoofdletters gebruikt worden 6 alle klinkers dubbele klinkers tweeklanken en be langrijke klanken moeten aan bod komen in substantieven zelfstandige naamwoorden zodat we die kunnen teke nen 7 op het einde van de globaalzin moet een leesteken ge bruikt zijn 8 maximum aantal zinnen 14 9 progressie 3 zinnen per 4 weken 10 elke globaalzin kan in een andere kleur herschreven worden een globaalzin wordt veelvuldig verklankt door elk kind afzonderlijk door deelgroepjes en door de ganse groep de zin wordt verk lankt d m v handen klappen voeten stam pen zingen fluisteren enz 1 klap letter greep dan komt de zin aan bord de kinderen zeggen opnieuw de zin terwijl de begeleider de woorden aanduidt om beurten kunnen de kinderen aan bord komen om terwijl ze de zin zeggen simultaan de woorden aan te duiden dan schrijft de

begeleider de zin in de schriftjes van de kinderen de kinderen maken er in hun schrift een tekening bij die een illustratie is van de gebeurtenis die in de zin wordt weergegeven weer vinden oefeningen plaats waarbij de kinderen tegelijkertijd verklanken en de woorden aanduiden daarna wordt de zin gedrukt we gebruiken hiervoor de link print aaneenschakelbare letterstempels nadien drukken ze zelf de zin onder het geschreven letterbeeld in hun schrift woord per woord worden schrift en druk beeld met elkaar vergeleken vb 1 van een globaalzin joke maakt een kaft deze zin groeide uit het project hoe kunnen we zelf een boek maken na een werktijd vertellen de kinderen waarmee ze bezig zijn joke vertelt dat ze een kaft schilderde vb 2 de dief pakt een stift deze zin kwam tot stand toen iemand van de 3e leef groep verkleet bij ons binnenkwam en een stift meenam 77 de begeleider zet elke globaalzin op een aantal grote papierstroken een papierstrook komt op het prikbord en blijft daar hangen gedurende heel het verder verloop van het aanvankelijk lezen de andere papierstroken worden op stevig materiaal bv vinyl balatum hout geplakt en versneden in zinsdelen joke i maakt i etm kaft i 4 in kleine groepjes maken de kinderen zinsconstructieoefeningen en substitutieoefeningen vb met 1 zin maakt joke een kaft een kaft maakt joke vb met 2 zinnen joke maakt een stift de dief pakt een kaft de dief pakt joke joke pakt de dief enz hoe meer globaalzinnen er komen hoe groter de mogelijkheid om nieuwe zinnen te maken door substitutie door deze oefeningen kunnen de kinderen vooraleer ze technisch kunnen lezen d i koppelen van grafemen let ters aan fonemen klanken toch zelf zinnen maken en deze begrijpend lezen andere mogelijke oefeningen met globaalzinnen 1 globaalzinnen herkennen visueel tussen een reeks zinnen dit kan door aan te wijzen op bord door de gevraagde zin te kleuren op een werkblad waarop een aantal verschillende zinnen staan 2 kleine toneeltjes opzetten waar de globaalzinnen verschillende malen verklankt moet worden 3 de begeleider klopt een bepaald ritme in de handen de kinderen zoeken welke zin geklapt wordt basiswoorden 2e fase nadat de globaalzin op al deze manieren ingeoeffend is worden die woorden substantieven eruitgehaald die als basiswoorden kunnen dienen deze woorden komen op een blaadje in gedrukt en geschreven letterbeeld met een tekening erbij de blaadjes komen aan het prikbord vb 78 deze basiswoorden komen op de individuele leesplanken er komt een tekening een gedrukt en geschreven woordbeeld en er is een kleefstrookje onder de tekening voorzien waar de kinderen zelf hun woord met letters kunnen samen stellen mogelijke oefenvormen met de woorden 1 de woorden herkennen en aanduiden in de zin door aan te duiden te kleuren te omkringen enz 2 de begeleider vertelt een verhaaltje waar verschillende basiswoorden een aantal keren voorkomen telkens de kinderen een basiswoord horen tonen ze het corresponderende woordkaartje 3 de kinderen zoeken zelf rijmwoorden op de basiswoorden 4 de basiswoorden zoeken in woordenrijen omkringen en of kleuren 5 woordkaartjes bij corresponderende tekeningen leggen 6 memoryspel met gedrukt en geschreven woordbeeld 7 leesdomino met woordbeelden en tekeningen 0 boek i i e 2 stift i i taart 8 electrospeel met geschreven woorden en tekeningen met gedrukt woord en tekeningen met gedrukt woord en geschreven woord 9 memoryspel met geschreven woord en tekeningen met gedrukt woord en tekeningen met gedrukt woord en geschreven

woord bijvoorbeeld er zijn 16 globaalwoorden er zijn 16 woordbeelden en 16 tekeningen deze kaarten worden in 2 groepen open op tafel gelegd met de rugzijde naar boven om beurt neemt elk kind een kaart uit de tekeningen groep een kaart uit de woordbeelden groep wanneer deze 2 bij elkaar horen mag het kind dit kop pel houden in het andere geval moeten de kaarten teruggelegd worden iedereen probeert zoveel mogelijk koppels te verzamelen 10 woorden herkennen in woordenrijen 11 woordbeelden bij tekeningen plaatsen d m v vendia grammen 12 de globaalwoorden leggen d m v afzonderlijke letters 79 letters 3e fase vooraleer over te gaan naar een volgende globaalzin worden uit de basiswoorden al enkele letters afgesplitst vroeger begon deze fase pas als alle basiswoorden gekend waren ervaring heeft geleerd dat deze manier van werken bepaalde kinderen onvoldoende ondersteunt het gaat hier vooral om kinderen die structuurzwak zijn wat wil zeggen dat ze hun realiteit onvoldoende kunnen structureren omdat ze onvoldoende kunnen analyseren de echte globaalmethode is te synthetisch voor hen vandaar dat er naast de analytische constructie en substitutieoefeningen zie hoger letters ook reeds worden afgesplitst welke letters worden eerst afgesplitst de laatste letter van een globaalwoord die zich goed leent tot het auditief verleggen vb zusssssssss s hoe kan je tewerk gaan een globaalwoord wordt verklankt de laatste klank wordt vastgehouden vb dieffffff met die klank kan je spelen vb allemaal van heel luid naar heel stil brommen ffffffff converseren met elkaar door alleen die klank te gebruiken enz de begeleider toont het woordkaartje van het globaalwoord vraagt waar de kinderen de klank horen vooraan achteraan middenin de kinderen ontdekken de klank achteraan en van de kinderen knipt het grafeem die de klank voorstelt af we zoeken wat er nu nog staat die zu de afgesplitste klank wordt meermaals gezegd iedereen zoekt woorden waar die klank in voorkomt bij de voorbeelden die de kinderen geven zoeken we waar in het woord de klank zich bevindt we zoeken in al onze globaalzinnen en globaalwoorden of we die klank nog ergens vinden de klank komt op een kaart we zoeken een passende naam vb de slang de brommer de kaart wordt op het prikbord gehangen vb elke letter komt in het schriftje en wordt op diverse manieren geoefend zie letter elke afgesplitste klank krijgt een gestuele ondersteuning we hebben ons hiervoor geïnspireerd op de leesmethode borel maisonny dit zorgt ervoor dat de letter niet alleen visueel maar ook motorisch wordt beleefd 80 synthese oefeningen van zodra er een paar klanken zijn afgesplitst kunnen we nieuwe woorden maken ze schrijven er zinnen en verhaaltjes bij vertellen enz vb 0 ii boos zuc 4e met een aantal klanken kunnen reeds heel eenvoudige zinnen en verhaaltjes gemaakt worden deze komen op blaadjes zowel gedrukt als geschreven de kinderen maken er een tekening bij de blaadjes kunnen samengevoegd worden tot een boekje deze werkwijze wordt voortgezet tot elke klank afzonderlijk is afgesplitst en ingeoeft de leesplank blijft gedurende het verdere schooljaar een grote steun bij twijfels en aarzelingen kan het kind steeds teruggrijpen naar het basiswoord vb de m komt uit boom belangrijke noot aangezien er klanken worden afgesplitst worden oe ui eu ij ou ei au als 1 grafeem afgesplitst en aangeleerd schrijven het schrijven en vooral de voorschrijfoefeningen worden zo gevarieerd mogelijk aangeboden vooral voor kinderen met motorische moeilijkheden is het noodzakelijk dat vele oefen-

men plaatsvinden voor het echte schrijven wordt aangeleerd 81 mogelijkheden 1 letters en woorden leggen met boetseerlei of plasticine 2 in zandbakjes letters schrijven met de vinger 3 op grote platen of bladen letters schrijven met de vinger in een mengsel van lijm en verf 4 letters geblinddoekt voelen op schuurpapier 5 in t groot schrijven op de grond het bord grote bladen 6 in de lucht schrijven 7 werken met vingerverf 8 letters vormen met pijpekuisers buigzame ijzerdraad met wol errond bij het eigenlijke schrijven wordt niet direct geeist dat de letters klein zijn en op een rechte lijn staan om geen schrijfangst te ontwikkelen naargelang van de mogelijkheden van elk kind wordt begeleid en streven we naar leesbaarheid van het handschrift en de resultaten onze methode verloopt zeer traag maar ze is grondig dit scheidt vooral voor kinderen met motorische moeilijkheden taalachterstand bepaalde dislectische problemen meer kansen vaak merken we dat aan het einde van het eerste jaar 2de leefgroep de meeste kinderen technisch niet zo vlug kunnen lezen en schrijven als vele eersteklappers uit het traditionele onderwijs anderzijds zijn er regelmatig kinderen die na een paar maanden het systeem zo goed doorhebben dat ze zichzelf leren lezen in elk geval slagen alle kinderen erin om vlot te lezen en te schrijven voor ze de 2de leefgroep verlaten op 10 jaar tijd zijn er maar 3 kinderen die blijven zitten zijn d w z dat ze 4 jaar i p v 3 in de 2de leefgroep bleven bovendien merken we dat de aanvankelijke technische achterstand wordt ingelopen en dat het begrijpend lezen en het stellend schrijven vaak van een hogere kwaliteit is dan in vergelijkbare leerjaren chris claeys en marc decler p a de buurt sleepstraat 103 9000 gent publicaties zie bi vonkjes op pagina 128 82 bijlage de m wordtevormd g door het kind met drie vingers g nl duim wijs j en middelvin q er de drie ppoot van de m te laten maken de driepoot wordt tegen g de mond gehouden 9 zoals de tekeningg aangeeft g ondertussen rst het kind de lippen perst pp opp elkaar en laat de zoemtoon van de m horen op deze manier wordt het kind zowel op p de vorm als de klank van de m attent gemaakt opm p je kunt de trillingg van het strot tenhoofd voelen zeg nooit em r 2 83